

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК
РЕСПУБЛИКАЛАРЫНЫҢ ЭВИЛЕЛИ
БИЛЕ ПОЛЬША УЛУС
РЕСПУБЛИКАНЫҢ АРАЗЫНГА
НАЙЫРАЛ, НАДЫ
АЖЫЛДАЖЫЛГА БОЛГАШ БӨТ-
БӨДУНГА ДУЗАЛАЖЫЛГА
ДУГАЙЫНДА КЕРЭЗНИ
БАДЫЛААР ДУГАЙЫНДА
ССРЭ-НИН ДЭЭДИ
СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН
ЧАРЛАРЫ

1965 чылды апрель 8-те Варшавага ат салган, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелин чүүлдүгүзүп көргөш, бадыйлары-биле кирген, база ол ышкаш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Эвилелин Советиниң болгаш Националдар Советиниң Дахтыкы херектер талазы-биле комиссияларының чүүлдүгү деп санаан. Совет Социалистик Республикаларының Эвилели биле Польша Улус Республикасының аразында найырал, кады аждажылга болгаш бөт-бөдүнгө дузаажылга дугайында Керэзни бадылаар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы А. МИКОЯН.
ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1965 чылды апрель 16.

ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун хуралы

МОСКВА. (СЭТА). Апрель 16-да ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун хуралы болуп эрткен. Хуралда ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелин сапанын суугаар Совет Эвилелин биле Польша Улус Республикасының аразында найырал, кады аждажылга болгаш бөт-бөдүнгө дузаажылга дугайында Керэзни чугалажып көргөн.

ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы А. И. Микоян хуралды даргаалап, Президиумунун хуралының ажылынга ССРЭ-ниң Дээди Советинин Дахтыкы херектер талазы-биле комиссияларының даргалары М. А. Суелов биле Б. Н. Пономарев олар киришкен.

Керээ дугайында илеткедиз ССРЭ-ниң Дахтыкы херектер министр А. А. Громико кылган.

ССРЭ-ниң Дээди Советинин Националдар Советинин Дахтыкы херектер талазы-биле комиссияларының даргазы Б. Н. Пономарев, РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун даргазы Н. Т. Игнатов, Беларусь ССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун даргазы В. И. Колосов, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун кежигер, Винница областын Бердич районун ССРЭ-ниң XXII съездин аттыг колхозунун даргазы В. М. Кавун, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун кежигер, Совет Эвилелин Маршалы С. М. Буденный, Литва ССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун даргазы Ю. И. Палецкис олар дуралга санал берген.

А. И. Микоян чугалажып көрүүшүлүгүн түңнелдерин кылган. Совет Социалистик Республикаларының Эвилели биле Польша Улус Республикасының аразында найырал, кады аждажылга болгаш бөт-бөдүнгө дузаажылга дугайында Керэзни ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун бир үе-биле бадылап.

Хуралдың соонда А. И. Микоян совет-польша керэзни бадылаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун Чарымынга болгаш керэзни бадылаан бижикке ат салган.

Республиканын улутпунун бирги кварталда планы чедиишкенин күөстөткөнгөн. Нинти продукция бүдүрүп үндүреринин квартал планы 108 хууга боттанган. Эрткен чылдың бирги кварталы-биле деңизерге нинти продукция бүдүрүлгөзүнүн чөмчөлдү 21 хууга өскөн. Бүдүрүлгө коллективтеринин хөй кезин коммунист күш-ажылды бригадалары болгаш шалпычылары деп аталган совет социалистик чарышты калбартышкан, бирги кварталда алган социалистик хуузааларын чедиишкенин күөстөккөн. Нинти болгаш баранын продукция бүдүрүп үндүрүп талазы-биле планын оонаалганын Кызылдын алгы заводунун, эшк комбинациянын, Элеваториниң ахта эргелчезин, Кызылдын электростанциянын, Чадананын райлетпур комбинациянын болгаш Хову-Аксининиң хлеб заводунун коллективтериниң хуузаа бетинде бүтүргүзүп турар. Ажалаттырмай турар иштерин кууларларын тил шингээ, бир болгаш продукциянын шыярын экижерлер талазы-биле органиастыг ажалдарын улутпур коллективтерини күөстөдери чорутканын түңнелде хожуудан

БҮГҮ ЧУРТТАРЫНҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, НАТТЫЖЫНАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинниң органы

БИСТИҢ РЕСПУБЛИКА ЧАСТЫҢ ХҮННЕРИНДЕ

Май 1-ге уткуштур ээлчеглер улам калбарган

ОРУЛГА КӨВҮДЭЭР

ТУРАН. (Телефон-биле). Апрель 15-те Би-Хем районунун партия активиниң хуралы болган. СЭКП ТК-ның март Пленумунун ажылынын түңнелдеринин болгаш районунун партия организацияларынын мурунда турар сорулгаларын дугайында партия райкомунун бирги секретары Ю. С. Натювун илеткелли хуралын кыркычкылары дыйнап чугалашкан.

«Кызыл тараачын» колхозтун хойжузу Х. Биче-оол, агроном Н. Бакунин, «Хадым» колхозтун инек кадарчысы С. Нончай, «Кызыл тараачын» колхозтун даргазы П. Астафьев, «Өк» совхозтун Малиновка сүт-бараан фермасынын бригадир А. Санчай болгаш оон-даа өскөлөр актив хуралына санал берген, колхозтарын болгаш совхозтарын экономикаын улам ыңай кудур, кеңдер, кадарып ажал-ишчилеринин материалдыг сонуургалын беддер, амдырал-чуртталга байдалын улам экижерде талазы-биле партия Төп Комитетинин март Пленумунун шиптирлерин районун ажалчы чоннары нини-биле деткип турарын онзалат демдегелевишкан, мал болгаш чер ажалынның продуктуларын бүдүрерин көвүдээр дөш ажал-агыл бүрүзүндө ал турар земчеглерин дыйнапканнар.

Партиянын болгаш чакаткы боттандырып турары экономиктиг земчеглер кезде ажал-агылын мурунга эки перспективаларын ажалып, колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгөзүн дүргөн кудурерин аажок улуг аргаларын тургузуп турарын илеткелчи болгаш санал берген ораторлар айтып, куренин кезде ажал-агыл продуктуларын сазып алыр өртектерин улуттырып турарының ачыгында районун ажал-агылдарын чүгө эшк сатканында белин немей 300 муң рубль орулганы алыр дээрин чыккы көртүскөн.

Республиканын Министрлер Чөвүлелинниң даргазы М. К. Мендуче хуралдын ажалына кирип, чүре чугалаан.

КАЛБАА-БИЛЕ КИРГЕН

ЧӨӨН - ХЕМЧИК (Бистик корр). Районун ажал-агылдарында шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

60 хүннерге чедир 1153 гектар шөлдү улут ажалдаган. Дүңгүр хову-шөлдү шик базырышкынында, чер андалыгында, чүс-чүс гектарыны биле эвес, ам муң-муң биле санаар апарган Ленин аттыг колхозта Сосенениң дүңгүренин, СЭКП-ниң XXII съездинин, «Искрада» Чалгыс-Халикын, Бора-Холду, «Сүт-Холд» Шалды-Тейни, Кожээ-Дөңкүн, «Чыраа-Бажымда» Дагыр-Шенин, Ак-Халикын шалдылар чаккы хову ажалдары калбарган. Ленин аттыг колхозтун механизаторлары

Атомнуг чаа реактор

Атомнуг энергияны ажаллаар талазы-биле ССРЭ-ниң Курене комитетинин атомнуг реакторларын эртем-шипчилел институту (АРЭШИ) 70 муң киловатт күчүлүг, суугу-сууг хайнышкынын реакторунун бирги үе-чаданын физиктиг ажалдажышкынын түңнелин үндүргөн. Атомнуг одалганын критиктиг массазынын санажынын медээлерин уранын стерженьдерин салып кирген үеде буруну-биле бадытатынган болгаш доктаанал тутушукун реализация алдыган. Ам бүстүг шипчилеринин контурларын шөмөлдөзүн кылып, турбогенераторларын монтаждаарын доозуп турар. Суугу-сууг хайнышкынын реакторун электростанция элээн каш айлар эрткенде буруну-биле ажалдап эгелээр болгаш чурттуг европа меззиниң дээрбек четкиниңге элктри энергиязын бээр.

Институттун эртемдеринин болгаш инженерлериниң установканын схеманын улам ыңай бөдүүнүдөрүн ажалдап кылып турар.

АРЭШИ-ниң директорунун эртем ажалынын талазы-биле оралчыны Е. Д. Воробьев СЭТА-ның корреспондентизинге мында деп дыктанган: Мелекестин атомнуг элктри станциязы ам херек кырында ажалдап турар станциялардан, чимээ, Ново-Воронешинин атомнуг элктри станциязында хайнып турар реактору ажалганын. Сүг реакторун бөдүлдө хайнып турар, оон бузу шуут-ла турбинежа чоруп турар. Ындыг болгонда сугнуг шынарынга, оон арыг болурунга негелде шынгы болуп чер-ле билдинер. Хергеелеттир бусту шуут-ла реакторун бөдүлдө алыр атомнуг элктри станцияларын тургузарыне шипчилеринин аргазын берип турар техниктиг негелдериниң нүүсүдиринге би ам белин бис.

Г. ЕЛФИМОВ,
(СЭТА-ның корр.).

1925 чылда
УНДЕЛИТТИНГЕН

1965 ч.
АПРЕЛЬ
18
ВОСКРЕСЕНЬЕ
91 (6110).

Өртөө 2 көп.

ЛЕНИНЧИ ХҮННЕРГЕ

Бүрүн чыгынган Чогаалдарның 52-ги тому

СЭКП ТК-ның чанында Марксизм-ленинизм институтунун белекээни В. И. Ленинниң бүрүн чыгынган Чогаалдарның 52-ги томуун Политиктиг нам үндүрер чер парлап үндүргөн. 1920 чылдын ноябрь—1921 чылдын июньга чедир, казан интервенттерин болгаш ак гвардейчилерин чычлашкан соонда тайбын социалист тургузушкунун сорулгалары Советтер Республикасынын мурнунга база катал тургустуруп келген үеде, В. И. Ленинниң ча-

гааларын, бижиктерин болгаш телеграммаларын ол томда кириген. Чаа томда киригенин материалдар Чаа экономиктиг политиканы В. И. Ленинниң ажалдап кылып турганын илеретип, «шериг коммунизминде» ЧЭП-че шипчилериниң оруктарын тодараттышкан, куртта политиктиг болгаш экономиктиг байдалын, ылангыя тараачын ажал-агынын байдалын, ылангыя болгаш бүтү талазын анализтеп оон дажып турганын көртүзүп турар. Чагаа, бижиктер

ургаалык-биле демиселди В. И. Ленинниң улуттуп турганын, улутпур катал тургузар, чер ажалын көдүрер, хоорай биле көдүрер аразында бараан саарылганын ажалдап турганын оон сагыш салышканын чайышпаандыр көртүзүп турар. Дыка хөй документтер куртпалын организастаар болгаш оон ажалын, электржиле сорулгаларын дугайын айтып турар. В. И. Ленинниң ажал-чорудулазынга улут чери эртем болгаш культураның айтырлары элээн.

Күрүнче аппаратын сайзырап ажалдажышкан аажок улут кичээлгеи оон көртүзүп турганын В. И. Ленинниң чагаларын херекчилеп турар. Шууг чагырап дулаар, бюрократизмге, ажал-агылар, ажал-херекти эртемге бадылап көөр болгаш айттыртыларын шиптирлөөдө, далажыр чорукка улут В. И. Ленин демисел чоралган. Коллективтиг улуттулганын принциптин боттандырып ол негеп, туз-тус кичи бүрүз толарай ажалды чорудар дээш бүрүч харылаар ужурул дээртин моон-биле кады демдегел, партия болгаш күрүне сагыла-чурмуун, социалист хойлуужулганын сагыры дээш демисел чоралган.

Томда Совет куренин, дахтыкы политиктиг ажал-чорудулазын дугайында кирген материалдар улут сонуургалды болдуруп турар. Совет күрүнче тайбынын политиканын чайгыш чокка чорудуп, бүтү чурттар-биле бот-боттарынын аразында ажалыг харылааларын чедип ап турганын ол материалдар толарай көртүзүп турар.

Делегейниң коммунист шипчилеринин чырыктап Ленинниң документтер чугула ужу-дузалыг болуп турар. Коминтеринин тактиказын дугайында тезистерин төлөвилелдерин В. И. Ленинниң сүмелерин бир-ле дугаарында парлап турар. Ол сүмелеринге В. И. Ленин барын оппортунизмин болгаш «чөөнерини» чактыртыларын шүтүчүлөп, политика калдык-даа авантюризмден кичээлдерип турар. «Коммунист Интернационалын тактиказын ажалын алкын хөй нуруу-зун, бирги ээлчегде эрги профэвилелдериниң иштиден чакырып чокка болгаш доктамап чалаал алып кылдыр тургузар ужурап, Ылчарда болушуктарын калдык-даа эргелдизиле тургажок тилээр эгиз деп, В. И. Ленин тайыбырлаан. Коммунист партиялар шип стратегиянын болгаш тактиканын чорудар дээш, делегейниң коммунист шипчилеринин чактыс эш дээш В. И. Ленин каймы хире тургушт демисел чоралын ол-даа база эске-даа доктименттер көртүзүп турар.

В. И. Ленинниң Чогаалдарына моон мурунда кирбээ 490 документтеринин 52-ги томда кириген, оларын иштиден 99 документтерин бир-ле дугаарында парлап турар. (СЭТА).

Школаларда

Кызылдың № 2 школарынын өөреникчилери Владимир Изыч Ленинниң төртүүнүн хуниге чүгө 4—5 демдектер өөрелде-биле ужуражыр сорулганын салган. Ленинниң канчаар өөренип, ажалдап чоранынын дугайында мончугааларын пионер, комсомол организациялары туз-тус кластарга эртирп турар. (В. И. Ленин) деп фотомонтажы үстүк кластарын өөреникчилери белекел эгелээн.

№ 8 школары өөреникчилери, хоорайнын эске школачылары ышкыш, Ленинниң хуниге белекел келген. Класс бүрүз куудемдек албас дээш кымып, урулар бот-боттарынга дузаажып турар.

Школа-интернаттын өөреникчилери боттарынын тургузуп алганы Ленин музейинге чаа, содун чүдүлери ишеп киргенер. Эге кластарын өөреникчилери Ленинниң хуниге ол музейге белекелер дыйнаар, 3-ку классчылар пионерге кирер. Бүтү өөреникчилер Кызылдын Ленин кудумчузун төөгүзү-биле танымжарлар.

Школа-интернаттын өөреникчилери Ленинниң хунирине четтикпей манал турарлар. Чүгө дээрге класс бүрүзү Ленинниң партааларын тускайлаан. Өөрелдеге, чурумга улугелер урулар ол партааларга олуларлар. Ында 6 «а», 7 «а» кластарын өөреникчилери багай демдек чөк өөренип турар. Э. ЧОКСУМ.

Улуг иштиң бүдүүзүндө

Кур черин «Ташла-гег» совхозунун механикаторлары техниканы септеп дооскалар. Ам чедир кылдырмаан үрүмчүлүгүн кылып, хандалыгын чорудуп турар. ТК-ның март Пленумунун материалдарына биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар бажынар белекелеткенер. Ол черлерин чыдалаан. Оттулар мыш дүжүрүлгөн. Мындагы таарымчанын байддар турда биле кичи бурузу тоношканы, туз-тус бөдүлгөн хуузааларын алкылаан. Хову бригадаларында бүгү техниканы чедирер. Хову тургузарларынга столчалар, чынар бажынар, кымыл булуңдар, чурттар баж

Чаа ферма тудар

Таңы районун «Революция» колхозунун баштаар чери Багаан-Баар деп чеге чаа сүт-бараан ферма тургузуп, деп шиптирлөөш, ам ол чеге тудууга эгелер берген.

Тудуужулар болгон малчылар бир демин аялдап, ам ол чеге ийи чуртталга бажыныны кол тудуун доозар четкенер. Инек кажаанын фундаменти салыр ажал база чоруп турар.

Ч. МААДЫР-ООЛ.

Тудугга

Өвүр районун «Коммунист» колхозунун тудуужу Монгуш Дамбаевич Чымыс «тудуу мастери» деп колхозчуларын адап турары анаа бир чуттаа эвес. М. Чымыс 1949 чылда колхоз тургустунганында бээр бодунун күш-ажылын тудуу ажалына бараалгаткан. Оон шөвөр холдары 16 чылдын дургу-сунда Арыг-Багы суурга чеге тудууга кылмышпаан дээр! Ол чутте тудууга эвес, харын тудууну организацин, айтыкчы-болгон өскөлөргө үлгөр-чигетти кичи.

Монгуш Дамбаевич сөөлү чылдарда бажынарнын кастыктары, хаалгалары, палалары дөн ышкаш нарын чурттарын чаап турар. Оон чазан чуталарынын шынары чеге холук чок. Ам үдө колхозун чаа контарыны тудуу чоруп турар.

Колхозчу сурунун тудууга хой чылдарда доктаамал бараан болгонунун херечин болза М. Чымыснын бажынында холкоош аскалп кан хунуелде болгон шалып бажиктер болуп. Оон иштинде СЭКП Тыва обкомунун болгон облуккомунун Хүндүлөл бажиктери үш.

М. Чымыс болгон колхозтун контар тудуу турар тудуужулар Май бирини байралдында база улут тилегинин 20 чылдыгына күш-ажылы белекти ужурамы дээш аялдап туралар.

Н. ДУУ.

ШЕВЕР ТУДУГУЖУ

Санаа Сандак «Найрал» совхозтун хоочун, шевер тудуужуларын бирээ. Амгы Булуз-Терек суурда оң шевер холдарынын ижи кирген тудуулар хей. Ол оонашкан ажалын ыярында экинчиге чедир чачылдыг кичи. Шах ыдыг шудуру ажал-ижи-биле ол чоңун хунуелдеги чаала алган.

Эш Санаа ам Чадаана көдө-тудуунун Шагаан-Арыг участка «Найрал» совхозта салбырына тудууга бооп аялдамашаан, тудуужулар зөөнөзү удуруп турар.

Зөөнөзү составында 12 кичи Кызыл-Дар деп чеге 800 хой кирер кажааны хей тарып боозадыр пункттуу-биле малы тудуп кириппен. Ам чоруп турар ол чутула тудууну шынары эки, ылангыя чайгы үдө серинден соң акпас кылдыр тудуп турары таарымчалыг. Тудуужулар ол совожа аялдап эгелээ-де малчынарга өлөөн хей чуртталга бажынарнын, мал кажаларын тудуп берген.

Тудуужуларын ажалынын бедик темпиди, эки шынарынын аларын ажалга организацин, күш-ажылы коммунисттиг өзү-биле көөрүн болгон зөөнө удурутчуу Санаа Сандак Суудоковичин организацин чорун херечилеп турар.

Ш. ДУБЕНДЕЙ.

МАССАНЫҢ КОНТРОЛЮ-БИЛЕ

КАМНАЛГА—АЖЫЛ-АГЫЙЖЫ ЧОРУКТУҢ КОЛ ЧҮҮЛҮ

Акта-хөргөнгини шын, ак сеткилдиг санаарын, ону оорлавазын, анаа ажал-агыйжы болуун, күш-ажыла сагыла-чуртуну шынгы сагырын В. И. Ленин совет эрге-чагырганын баштайгы хунеринде-ле өөртөкөн. Ленин ол айтышкынар бо үдө бистин практиктиг ажал-чорудула-выска улут жуур-дузалыг.

Материалдыг, күш-ажылы кураламыраа болгон акта-хөргөнгө камналга—коммунист тургузушкунун кол хообузу болуп турбуче, районун чамдык организацинанын удурутчулары одалга чүлүн белектеринге, ону кажалаларына болгон нормалыг чарыдаарына ажал-агыйжы эвес чорукту болдуруп турар. Илгир чорук бодуруде болгон албан черлеринге акта-хөргөнгө таады-биле каражалыг урукту чедиргилеэн. Одалга чүлүнүн камналгазына багыт байдалы тургуска-нында 1964—1965 чылдын кыжынында районун албан черлеринин олар токпаа бо чылдын январь-ла доостун, келир чылдын одалгазына херелеттинер хөргөнгин чарыдаар ужурга таарымчалыг. Токпактын олар нормалын барымдалава, камналганы багыт тургускан, аялдамачыларга олар чүлүнүн иштин чүрүм барымдалавайн берип турган. Чамдык албан черери бюджетте одалга көрдүгөн акшадан 1285 рубльди аяжыр чарыдаан. Одалга чүлүгө көрдүгөн акшадан райлуком 260, райпо 453, райфинанс 153, культура кидиле 215 рубльди ажал-агыйжы эвес чоруктар-биле аяжыр чарыдаан.

Одалга чүлүгө албан черлеринин чарыдаалынын дугайына айты-рыгын районун партия-курне контроль комитетинин хуралына орга-

низацинанын удурутчуларынын киржилгези-биле чуталажып көргөш, оттулар чүлүдү чарыдаалына база камналгазына чангыс аай шынгы чуртуну тургузарын шиптирлөөш.

Районда улус өөрдиге черлеринин оттулар чүлүдү канчаар аяжыр-лап турарынын дугайында хыналда улусчу контролдеринин күжү-биле чоруктан. Чамдык школаларын директорлары одалга чүлүнүн камналгын, чарыдаалын, үчөдүн харысалга чокка тургузуп, күрүнө хөргө-нгин ажал-агыйжы эвес көөр, төгөчкөз чоруктары болдуруп турарын хыналда тодараткан. Хандагайты ортукма школада улут четпестер илэр-сөөн. Школа директору эш Ш. Донгаз белектеринин оттулар ыяшты башкыларга норма чокка халаса берип, 354 рубльди аяжыр чарыдаан.

Оттулар чүлүгө көрдүгөн акта-хөргөнгин чөп аяжылап, ону доктааттыгын норма өзүгээр чарыдап турар Чаа-Суур, Торгалыг, Сагын школаларын директорлары эштер Тангай-оол, Даваз, Мижит, Торгалыг биле Сагынны участка өмгөкчелеринин эргелекчилери эштер Кара-Сал, Балган оларнын эки ажалын контроль комитети демдегелер.

Партия-курне контролюга дузалаар бөдүктөр болгон постулар ажал-агый, албан организацин черлеринин удурутчуларынын күрүнө хөргөнгин чарыдап турарына контролюдо моон сонгаар-лаа шыгымы-радыр.

М. СЕРЕН-ДОРЖУ.

Өвүр районун партия-курне контроль комитетинин даргазы.

Дээштиг хыналдалар

«Кара-Хөл» колхозта партия-курне контролюга дузалаар болук көдө ажал-агый артели-нин бодуруде участоктарында кижилерин практиктиг ажалын, шиптирлерин күтсөдөзүн хы-наларда постулары, активке дай-нып аялдап турар.

Бистин болук 23 кижигунер-лиг, колхозтун бодуруде адыр-ларын айыл-биле тургустунган 8 постулардыг. Ында 32 кичи кижигунер турар.

Колхоз бодурудегизин хөгжү-дөргө шиптикти ужураштырып турар четпестерин илередип, ону чайладыр талаан-биле организацин хемчегилерин ап, колхоз баш-таар чегинге, партия, совет, комсомол организацинанын дузала-жып келгеннесте колхоз өрт-көн 1964 чылда күрүнө мурун-га алган планын ооналгаларын бүрүн күтсөткөн.

Бистин колхоз Бай-Тайга ра-йонда мал ажалдыг ажал-агый-ларын бирээ. Илгир төлөдө, партия-курне контролюга дузалаар болуктун болгон постулар-нын ажалын, кол утандын-нын малдын кышкы ажалга-зынче көрдүгөн биле. Бо чыл-дын эгеленде бир кодан анык өшкүлөрүн кышкы ажалгазын баксыратканы хыналдага илэр-сөөн. Ол өшкүлөрүн чангыс аай ситен-биле чегирткөн, чегин доң чеге то каап берип, соок сүт-биле сугтарып турган. Оон хара-зы-биле бир кодан мал эрил-до-руп, улут баксыраашкына тава-рышкан. Анык өшкүлөрүн ажалгазын болгон азыралын экижидер айтырыгын поста-га чуталажып, хемчег алган, оң түнеленде байдал экижөөн.

Хойжу бригадаларда малдын үчөт-өтчөдүн сандаргай тургус-канын хамалаштыр хыналдын чоруктан. Чикээ, илгир хойжу бригадала төртүтүгөн 295 хура-ганныр үчөткө чирин бажиттин-сөөн илэрээ. Ол ышкаш үшүк бригадала хойжу Х. Донуру-оолдун кодагында хураганныр 37

башты үчөткө киригеш, 79 хура-ганын үчөткө айтпаан болган. Тургуу азыралга турган илгир бригаданын 111 баш, үшүк бри-гаданын 128 баш хойларынга чегирелгени норма чокка берип, мал чегин төгөчкөз турган фак-тылар бар. Үшүк бригаданын чамдык хойжуларын коданна-рынга колхозчуларын хуураа молдургаларын илгиринин малын чегин чип турган. Ол илерээн четпестерин дузалаар бөдүктүг хуралына чуталажып болгон байдалы өдө тургускан.

Кула-Аскыр сүт-бараан фер-мазын ажалынче кичээгей салган биле. Амаа чоруктан хынал-да-биле хей четпестер илэрээ. Мал чегинин камналгасы дээш демсел аңаа багыт тургустунган турган. Доктаамал азыралга тур-густунган 93 баш инеке чегин гормушка чокка, чеге то каап бер-ип, мал чегинге хорамчалыг чо-рукту болдуруп турган. Бажаа иштинге төгөр кургаг өдөк чок дөш бир быза кажаанын чыгы-лап сентеңсөөн болгон бызаалар-нын чангыс кажаага сымчалаш-тыр тургузуп, чаш малга берге-дөшкенин болдуруп.

Даштыг-Кийгылда Х. Мадыр-оолдун ажалгазында семитилге-ге тургускан хунаш шарыларын денгел-кужу багуу. Ферманын арыг-шевер чоругу экижелейи-келген. Саанчыларын халатта-ры чок. Сава чегиртсөө. Салын-дар инектерин боттарынын хуу хуунарына саап турар, чотту-нар аржымылар чок.

Бо четпестерин чайладыр хем-чегилерин партия-курне контро-люга дузалаар бөдүктүг хура-лына чуталажып, колхоз баш-таар чегинге дузалыг сүмөдери кириген. Оон түнеленде мыда байдал экижөөн.

Х. ДОИНУН.

Бай-Тайга районун «Кара-Хөл» колхозта партия-курне контролюга дузалаар бөдүктүг даргазы.

Чаа техника

Фото А. Бегзини.

УЛУГ ТИЛЕЛГЕНИН 20 ЧЫЛ ОЮНГА

Дайынчы чораан

келген дайынчы туюлунга чедир чылча шаар херек—деп, ол ча-гаан. — Сидерин чалгынарын ыяавады күтсөдөр мен, дайынчы чылча шапкаш, кээр бис— деп, дагыраан алаагына ол берген.

Баштайгы дайынчы белекчилд Ачинскийн шериг училешинге адым ай хуусаалыг эрттирген соода, ону пүлөмөгичингиз взо-дууну пүлөмөгичингиз кылдыр то-муйлаан. Чернигов областа Еду-ла деп станицанын хостары дээш тудуушкунга ол эш-өрү-биле ка-ды дээш чоруп турган. Төрөн чурт, Коммунист партия дээш ча-даным чок демисежир, халалал

ни дээш, ол «Алдар» деп орден-нин III-ку чегези-биле болгон «Германияны ашкан тилгеле дээш» деп медал-биле шаантан-тырган. Олар ам оон хөрөөн каас-тап чоруп.

Ийн орденнерин эдилекчиз дайын сөөлүдө тайбын күш-ажылыч ээл келген. 1954 чылдан эгелеп Кызылдын кондитер пе-чинге көчөргөдөн кирген. Ол цех ам коммунист күш-ажылыды деп бедик атты чаалап алган. Күш-ажыла ак сеткилдиг, кызы-маккай Владимир Иванович кол-лективтин хундүтегин чаалап ал-ган.

— Владимир Иванович кидыг-лаа ажалды кылдыр күш-ажыла ынак, бодуругенин мураккы-зынга санаттырып турар—деп, кондитер цехинин бригадир, мас-тер Е. И. Викторованын чуталап озулары кончут шын.

Сарыг-оол Кызыл-Оол.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ МУРНАКЧЫ МАЛЧЫННАРЫ

(1965 чылдың бирги кварталының түңнелдери-биле)

Хойжулар

Хойжуларын фамилиялары	Ажал-агыйлар	100 хойга оонаштыр алган хураган
В. Седип-оол	«Бизил тараачын» колхоз	111,0
С. Манын-оол	«Халы» колхоз	111,0
О. Бегзи	СЭКП XXII съездин аттыг колхоз	107,0
О. Байырт	УТКА 25 чылы совхоз	106,5
С. Сандажы	«Х Улут хурал» колхоз	106,1
Т. Балган	«Найрал» совхоз	106,1
М. Артаа	УТКА 25 чылы	105,3
К. Аняймаа	«Найрал»	104,8
С. Базар	«Коммунист» орук» (Чаа-Хем)	104,1
Б. Содоунам	«Х Улут хурал»	104,1
Х. Шивит-оол	УТКА 25 чылы	104,0
Х. Сенчит-оол	«Найрал»	103,1
Т. Сертип	—	103,1
Т. Бегжини	—	102,7
М. Шерави	—	102,5
Т. Шулуун	«Күш-ажылдың хостуу»	102,4
М. Седип-оол	УТКА 25 чылы	102,3
Т. Седип	УТКА 25 чылы	102,1
К. Дурбулен	«Х Улут хурал»	102,0
М. Саман	«Бизил тараачын»	102,0
Х. Сунтер	«Найрал»	101,8
О. Нечилек	—	101,7
А. Олай	—	101,6
М. Тунгар-оол	—	101,6
Т. Манай-оол	—	101,3
А. Суванчын	«Х Улут хурал»	101,2
Б. Балчыр-оол	—	101,2
М. Кургупен	«Найрал»	101,1
Д. Маскыр-оол	—	101,0
Х. Себек-Хуурак	—	101,0
Т. Дамдын-оол	—	101,0
С. Хиринлей	«Х Улут хурал»	100,8
А. Сумул	Жданов аттыг	100,4
О. Амы	—	100,2
М. Чаш-оол	«Найрал»	100,0
О. Халбыгбай	«Сут-Хөл»	100,0
Т. Вүркен	«Күш-ажылдың хостуу»	100,0
Н. Тыртыш-оол	—	100,0
К. Чолдан-оол	—	100,0
О. Серен	«Сут-Хөл»	100,0
О. Маймыл	«Халы»	100,0
Д. Кенен-оол	«Чыраа-Бажы»	99,0
Д. Сундуй-оол	СЭКП XXII съездин аттыг	98,0
М. Эртин	«Искра» (Чөөн-Хемчик)	98,0
И. Лагаа	—	97,0
О. Шарави	—	97,0
М. Сундуй	«Өкө» совхоз	96,0
О. Найгал-оол	—	95,0
М. Дамдын-Сюрюн	«Искра» (Чөөн-Хемчик)	95,0
О. Бэрзек	«Кызыл түк» (Чаа-Хем)	94,8
С. Базыр-оол	«Торгалыг»	94,8
С. Амыр-оол	Ленин аттыг (Чөөн-Хемчик)	93,5
Т. Найдын	«Торгалыг»	93,2
Д. Кочун-Хөө	«Чыраа-Бажы»	92,0
Т. Седен-оол	«Торгалыг»	91,8
М. Манжаа	«Искра» (Чөөн-Хемчик)	91,0
М. Севиббаа	«Коммунист» орук» (Өвүр)	90,9
М. Санчай-оол	«Чыраа-Бажы»	90,0
А. Дамдын	«Торгалыг»	90,3

Семинар

СЭКП Улуг-Хем рай-тун клубтарын, библио-текарларын ажалын-канчаар экижидеринин дугайында партия рай-комунун секретары эш Будун-оол чуталаан.

Район библиотеканын эргелекчиз Н. И. Селеванов чутазы со-дун болгон. Часын аялдап үзүндө клуб-тан, библиотеканын ажалын таарыштыр ор-ганизацинанын чу-гуш-шиптирлеринге дүүш-лазын ол айтыкан. Клуб, В. АНКУДИНОВ.

КОЖА БРИГАДАЛАР

ХОВУ-АКСЫНДАН

Марттын сөөлүгү хуну турган. Оруктан чандыр базар аргажок шылырткын чаш хар. Ажалын-чарын саны бригадала соокал чок өзүп турар. Ындыларга дашкылар Александр Бенков, Юн Монгу-оол, Долаан Чулажик, Натпиг-оол Хуна-оол, бызачылар Долаан Артына, Григорий Во-рошилов, ажалын Мария Суборова олар ха-мааржыр. Коммунист өзү-биле аялдап, чурт-таар деп демисежир эгелээ соода, ылангыя 3 кичи составыг бригада чөвүленин ажал-чору-дугазы илдепкөөн. Оон түнеленде бригада кижигунеринден чылдаганын чок ажал шагы үзөр болгон урей кылдыр кижилер ам чок болган. Ап-релье 15 метр бедик 16 колонналарын бетон-биле куруп доокшак, ону май байыраладыга күш-ажылы челек кылдыр сөңгүр деп хулаалгын бригада алган.

Складтын кол тудуун июнда доозар бис деп, тудуужулар бузурелдиг чуталап турараар. — Бо чаа эгелеп турар чутула тудууда меха-низация шуут чок деп болур. Борта 8—9 тонна-нын автокраны негеттинип турар. Ону «Тыва кобальт» тудууну удурутчулары март 15-тен эгелеп азалал келген. Оон бээр ай эрткен, бүгү ажал хол-биле кылдынын турар. Кранын четтикелген манат турар бис—деп, бригадир Ир-гит хомудан турар.

«Тыва тудуу» трезинин Хову-Аксинда мш заво-ду дагын материалдарын сортировказын багыт кылдып, ырган-дагыр манзыларын бирги сортуну манзылары-биле холуу орудуп берип турар. Ол чорук тудуужуларга нарын ажал бодуругенин таарымча чок. А материалдын өртөөн фактура өзүгээр төдө турары шын эвес.

Оон мйай тудуу участогунда социалисттиг ча-рышты багыт тургускан. Ажалын түнелен ой-шанда унаабирин турар. Бо талаа-биле тудуу эргелекчиз каттышкан профиниледин тудуу ко-митети, оон даргазы ш. Кавалерский бо чутула айтырыкка хыналал киребей турарын мында ту-дужулар чөптүг шүтүмүктү турар.

Бо бригадала-биле чарып турар кожазы Балдан Кара-оолга удурткан тудуужуларын коммунист-тиг күш-ажыл бригадаларын ажал-ижи-биле база таарымч керег мен.

Бригадала 19 кичи доктаамал аялдап турар. Март айда бригаданын мурунда салдыган со-

кылээ. Оонашкан ажалыга ак сеткилдиг кызы-мак чорун көргүзүп келген мурнакчы тудуужу-ларын саны бригадала соокал чок өзүп турар. Ындыларга дашкылар Александр Бенков, Юн Монгу-оол, Долаан Чулажик, Натпиг-оол Хуна-оол, бызачылар Долаан Артына, Григорий Во-рошилов, ажалын Мария Суборова олар ха-мааржыр. Коммунист өзү-биле аялдап, чурт-таар деп демисежир эгелээ соода, ылангыя 3 кичи составыг бригада чөвүленин ажал-чору-дугазы илдепкөөн. Оон түнеленде бригада кижигунеринден чылдаганын чок ажал шагы үзөр болгон урей кылдыр кижилер ам чок болган. Ап-релье 15 метр бедик 16 колонналарын бетон-биле куруп доокшак, ону май байыраладыга күш-ажылы челек кылдыр сөңгүр деп хулаалгын бригада алган.

Складтын кол тудуун июнда доозар бис деп, тудуужулар бузурелдиг чуталап турараар. — Бо чаа эгелеп турар чутула тудууда меха-низация шуут чок деп болур. Борта 8—9 тонна-нын автокраны негеттинип турар. Ону «Тыва кобальт» тудууну удурутчулары март 15-тен эгелеп азалал келген. Оон бээр ай эрткен, бүгү ажал хол-биле кылдынын турар. Кранын четтикелген манат турар бис—деп, бригадир Ир-гит хомудан турар.

«Тыва тудуу» трезинин Хову-Аксинда мш заво-ду дагын материалдарын сортировказын багыт кылдып, ырган-дагыр манзыларын бирги сортуну манзылары-биле холуу орудуп берип турар. Ол чорук тудуужуларга нарын ажал бодуругенин таарымча чок. А материалдын өртөөн фактура өзүгээр төдө турары шын эвес.

Оон мйай тудуу участогунда социалисттиг ча-рышты багыт тургускан. Ажалын түнелен ой-шанда унаабирин турар. Бо талаа-биле тудуу эргелекчиз каттышкан профиниледин тудуу ко-митети, оон даргазы ш. Кавалерский бо чутула айтырыкка хыналал киребей турарын мында ту-дужулар чөптүг шүтүмүктү турар.

Бо бригадала-биле чарып турар кожазы Балдан Кара-оолга удурткан тудуужуларын коммунист-тиг күш-ажыл бригадаларын ажал-ижи-биле база таарымч керег мен.

Бригадала 19 кичи доктаамал аялдап турар. Март айда бригаданын мурунда салдыган со-

рулга—үрүмкөт арыглар корпустун чедир кыл-дыр тудуу ажалдарын доозары турган. Ол сору-га чедиркинин боттанган. Ам артан аялдап, ол шекти кырында шыгыг ажалдары бо хүн-де эгелеп турар. Олар оон ылай амы үдө үр-үмкөт арыглар корпустун канализацинанын онгарын казып, бетонон, галереяны шалазын кылдып, 4 кат бажынын артан тудуу ажал-дарын чорудуп турар. Май бирге уткуштур бри-гада галереяны болгон үрүмкөз корпустун ар-тан бүгү тудуу ажалдарын доокшак монтажи-терге дужаар деп бедикте хулаалгын алган. Бригада зөөнөздөн система-биле аялдап турар. В. Кунгага удурткан бирги зөөнө бызанаар ажалдарын харымылар. В. Чымикке удурткан илгир зөөнө иштин бетон чаданы кудар, бунгер-ин болгон галереяларын вентилизациян кылдып доозар. П. Слезиннин үшүк зөөнөз корпустун башкырыла болгон хандырылга шектеринин бе-тон каналдарын, ажи, сонгазын эптээр, дээштин шымыларын доозар. Бригадала планын оонал-дарын үргүлчү аяжыр күтсөдөп келген. Марттын 100 хуу күтсөткөн.

— Сонгалар аразын бетон заводунга хемчээл өзүгээр дукташ, машина-биле сөөртүп экелгеш, кедүртүп кранын дузазы-биле айттыганын че-ринге чүгө 10—15 минуталар иштинде, эптөн бызылган турар бис. Бир эвес ону тудуу-биле салыр болза, чангыс дашчы бир хүнде дөңгүл-де доозар ийик. Оон мйай дээштинерин моон мурун-да шыварла хей хемчээлдингил деп манзы ма-териалдарын чарыдап, тудуу чадап, ооналдука кыл-гаш бетонон турдуус. Ам мөңгө панель пла-тиларын бетон заводу куруп белектер турар апар-ган. Ындыг платаларын бисте калбаа-биле ажал-лай берген. Бо биске улут үнелг, хой күш үнөр ажалдардан бисти хостап, тудууну темпизин дүргөдөдирин улут илгирин берип, камналды-болуп турар—деп, бригадир чуталаан. Бригадир эш Кара-оол коммунист күш-ажылын шалам-чызы. Бөдүн тудуужулар, мурнакчы бригаданын удурутчулары чеккен.

Аразында чарыштыр бо ий

Күш-ажылчы тыныш

ЧЕР БОЛГАНДА мшкш, Сүт-Халдуң көргөн бедерлер, шаттары шагда-ла караган, а Хемчик уну шына, куш-ажылчы күч келген туудун күшүлгөн турар. Кас болууга-ла кан машиналарын каргыраалан аягызын идинылып келири дег, ам база-ла тракторларын дааш-шымизин, чакы сиринга сымараткан бор-рак-көк иш-бузу, ол-бо шалдерде ажаллап турар кийилерин чу-гай-сооду—бо бүгү болза, чеди чылдын сөөлгү чазынын чурума-дыр.

Силерге бо чылдын чакы тар-газынын онзагы ыгалай чү-дөт—деп айтыртып, «Сүт-Хал» союзотун директору, ССРЭ-нин Пады Союзинин депутатта Евгени Павлович Соловьев мынчаар харымаады:

— СЭКП ТК-нын март Плену-мун шитпирлерин бистин со-юзотун бүгү ажалчыларын ай-даймын программаны аларган. Чүс дие Пленумун кузурсин ай-тырлар чүгө куруенин эр-ге-ажылчыга дүгүжү турар эвес, харын мал, чер ажалчылар алыр продуктуларын бугуру кылмы турар ажалчыларын мате-риалдыг сонугураалык калган-гын-даа артык үнелер, тараа-жыларын, мал ажалчыларын, бүгү тускай эртемчилерин бот-тымын, чогадыкчы ар-газын, ателекчи чоруунга дегем оруку ажалчы берип турар. Сүт-халдуң Пленумун шитпирлерин ханчы-биле өөренип, таныжип турарлар. Пленумун шитпирлерин «дээр-ле практи-тиг улуг ажал-херектер-дир. Чо-гун-на шак мыдымы-биле бо чылдын чакы хову ажалчылар, черле мынча, мал-даа ажалы темпизин-биле алдыр бисте бир-ле онзагы ыгалай. Пленумун шитпирлерин үндөзүлөш, бо чылдын сугаттыг черлерге кол кичээгенин салып турар бис, чүгө дээр бистин союзотун тара-ша шалдеринин хой нуруузу сугаттыг черлер болгай.

Чакы хову ажалчыга хер-гез-дир техникасын септеп дооскан бис. Механизаторлар четчир. Суг-гарыкчыларын узуу бетелтеш, оларнын тускай семинарын марттын эгизинде-ле эрттирдик. Суггарыкчыларын чазын бир, чакын ийн катал чорулар. Суггарыкчыларын күш-ажылчыга төлөвирин эде көрүп, ажалчынын норма-чиз-жөн мурунууздан бир язы, тодаргаалаарга, кылган ажалчы, чер-черин байлаанынгу дүштүр тургузын чеди алыр деп шитпир-лээн бис.

Чакы хову ажалчыга эгизин-де бээр элэн каш хонуктар эрти. Ам бо хунерге чедир трактористтер 600 гектар черини шыгын базырган болгаш 200 га черге суггарыкчы чоруткан. Удас чер ажалчыга чакы кирер бис. Кичилерин үр-түндөй ажалчыларга таарымчалыг бай-лаларын тургузуу дээр ажалчы ажалчылар чоруткан. Хову тур-лагарынын аш-чөм аймаа че-жээ.

Чакы хову ажалчыга эгизин-де бээр элэн каш хонуктар эрти. Ам бо хунерге чедир трактористтер 600 гектар черини шыгын базырган болгаш 200 га черге суггарыкчы чоруткан. Удас чер ажалчыга чакы кирер бис. Кичилерин үр-түндөй ажалчыларга таарымчалыг бай-лаларын тургузуу дээр ажалчы ажалчылар чоруткан. Хову тур-лагарынын аш-чөм аймаа че-жээ.

III ХУРАГАН АЖЫГ

Апрельдин бир чартыкка чедир Барыин-Хемчикте «Болыш» кол-хозтун төрөө 2477 хонук 2588 ху-раган хонукка чакы алдыган. Ийдезининден чус он бир хураган көвүдөн.

Сары-оол, Көргөн-оол, Дамды-оол оларнын кодынандыкка ий-теш хонуктарын саны хой болгон. Хойда чидиртир сикен, сула, дус кадарыларда четчир-биле бир. Хойун чакы ажалчыга чакы олардын чакынык хойчулар шыгын кичээгенин салган.

С. ЛАСКОРИОН.

диртинген, таражыларын кичи бурнууку күтүстөс чогуур ажал-чылар хуваган.

— Мал ажалчынын продуктуларын бугуру болгаш куруенин саздар дугайын чугаалап көрүсө-рөм, Евгений Павлович.

— Мактамышым, хөөредик чокка чугаалаарга, байдал чү-гээр-ле. Малчыны хур кыш аш-кан. Оюу узамында чаш-тас кам-галал алдыр эркен чылдарын-дан дээр болуп турарын дем-деслээр аскер. Чүс хойга онаш-тыр 90-дан 100 чедир хураганнар алган малчыларын саны эвээш эвес. Бизааларын база-ла менин ап турар. Саар иектерин ажалдадым иш тургусканымдан сүт бугуру болгаш куруенин саздар талазы-биле бирги квартал ларын ажыр, а эт талазы-биле 106 хуу күстүттинген.

Бирги кварталда Чөөн-Хемчик районун ажал-ажылчыларын аразына калбарган социалисттик чарыгын апрель 10-да түннөп үндүргөн. Анда бирги черин бистин союзот элээн. Дээр көргүзүлгө-лөр болгаш дээр партия рай-комунун болгаш райхукомуну шактыр Кызыл тутун биске ты-ышкан.

Ам апрель айнын даалгазын хуусаадым бетинде күсседир. Май 1-ини байыраалын төлөп-тиг уткуур дээр социалисттик чарыш союзотун сабырларын аразында улам калбарган.

Д. ЕНДАН.

МАГАЛЫГ-ДЫР!

Чокска чаа мен тарзан чуртум Саглы чедер дээр, Хандагайты суурнуң аэропортуна чедип келдим. Суурнуң каадында ийн өрзөл бажыкка кире басып каарым, пассажирлер-ле эндирин. Шүтүзү-ла Саглы чуртутт—маң-биле орун аай улус болду. Билетти сазып алгаш, чангыс чер-чуртутгаларын-биле хөөрөжип, самолёттун келир шагын манааш олурунтум. Агаар дээрге хиндинде хир чөк деп, улустун чугаалажыры дег турду.

«Кызыл туң» колхозтун парторгу-биле ажал-ажыл дугайында чаа-ла хөөрөжип эгелеп чорууста, самолёт дагмай-дыр. Удасанда оок черге кээп хонуканын көрүп, даштын үнүп келгеш, магадап тур бис. Бодунуң экикелген пассажирлер-биле эпиг-ээлден удеп байырлашкыш, ужулдуңу аныан эр бисти машиназынче чалай-дыр. Олудуус ажаа кыжыр-кыжыр дээр болган сонда, черден ады-лыш кыны бергенин билеп одур бис. Саглыга чедир маш мину-та ужал эвес дээр, Хандагайты самолётуу дескинип, бедип ап чорда, шагымче көрө тытып алдым он.

Таанып дартым хире болганда-ла, Хам-Дыт бажында Бора-Шайдан харап келди. Мында олурган кичи бугуру-ле шаанда бо Бора-Шайлап атыттыг, чадаг та чеме түрөп ашкан чүе! Чаным-да олурган команын кулаан эртин дээр аарак, алгырып-ал-гырып бир-ле кырган чүе чугаалай-дыр. База-ла оок дугайында дээр индеп болду—демгизи хүлүмүрүбүшан, сегелин согаңда-дыр.

Үнгөш-ле 20 минута болганыс билдиртишкен-даа, бир көөрүм ажаа чакы Саглы бо чыгар! Бир каш минута болгаш колхоз төү—Кызыл-Тейде куудумчуп басып олур бис.

Авам сугга кирип келдим.

— Экин, авай!

— Мендээ, огул! Кандыг келдиң?

— Магалыг-ла амыр болган чүе-дир моң: Хандагайты биле аразында 20 минута шаа четпеди!

— Оо-да, чүү дээрл ам. Нам, чазан ачызында кандыг мага-данчыг чүвени көрбөс дээр! Шаанда Хандагайты биле Саглы аразына аржылары атыттыг кичиниң бир хонукта чоруу-ла болгай—деп надым он.

Өвүр район.

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕР

МАГАЛЫДЫП ТУР

КЕРЭЭ БАДЫЛАТТЫНГАН

ВАРШАВА. Польша Улус Республиканын Күрүне чөүлөи Польша Улус Республиканын болгаш Совет Социалисттик Республи-каларнын Заемлинин аразына найырал, кады ажалдамынга бол-гаш бот-бодунга дулапанын дугайында 1965 чылдын апрель 8-те Варшава ат салдыган Керээни күштүг болдуруп бадыйла- (СЭТА).

АГРЕССИЯНЫ БОЛДУРБАС

ХАНОЙ. (СЭТА). Америк болгаш муруну-вьетнам самолёттарын ВДР-же чаа халдаашкыны шитпир-линг уурлааныншынын Вьетнамны улус армиянын дээр командан-лынын харылаа төлөөлери Вьетнам-да хайгарал болгаш контроль тала-зы-биле делегей комиссияны чоруткан.

Чоруткан бижикте чугаалап ту-рары болза, апрельдин 14-те америк реактивтик самолёттар Нге-Ан бол-гаш Куанг-Бинь мокулларда чуртта-чыдыг черлерин база катал бомба-лаан болгаш алып болзаан. Америк империалисттер болгаш оларнын агентилери ВДР-же боттарынын

хүндүсү халдаашкынын улуг чидириттерге таарымчалыг, дүне халдаашкын кымырине шитип ту-рар чорук онза аймылдыг болуп ту-рар.

Бодунуң агрессия үүлөгидериниң бүгү уруктары дээр бүрүн хары-салганы америк чааа хүдээр ужурап деп, бижикте онаалап дем-деглеп турар. Каттышкан Штаттар агрессия дайынын сооксалыг, боду-нуң бүгү шерилерин муруну Вьет-намдан үндүрер, боо-чепсөөн алгаш чорур болгаш Вьетнам талазы-биле 1954 чылдын Женева дугуржула-ларын шыгымы сагымы ужурап.

АНГЛИ МИНИСТР ВЬЕТНАМДА АКШ-ТЫН АГРЕССИЯЗЫН ЧӨПШЭЭРЕП ТУРАР

ЛОНДОН. (СЭТА). Англи чааа Вьетнамда АКШ-тын агрессиязын деткип турар. Лондонда даштын журналисттерин ассоциациянын хураалында Англиянын даштын херектер министри Стюарттын чугаа-зы ол дугайын база катал керечилеп турар.

Англи министри Балтимора АКШ-тын президентини Джонсонун чугаа-зына каттыжып, Вьетнамда үс-күлөжиникин тайбыч таарыштыр шитпирлээринче АКШ-тын чааа-нын чуткунуң бадыйла кылдыр ол чугааны көргүзери орадажып турган. Англи чааа муруну-Чөөн Азиянын айтырларын тайбыч шитпирлээринче чутуп турар дээр чүвениң дугайын Стюарт чутураан.

Иччалаа-даа тускай дугунаан кү-рүне—Вьетнам Демократик Рес-публиканың деисказарин АКШ-тын ужал чүлүңүң дээр бот-бодунга дулапанын дугайында англи министр чүтү-дээ ыттаван.

Конгонун (Леопольдвил) чоңу болза чомбич өлүрүкчүлериң болгаш ак хештиг хөдөлгөччилериниң араатанын чоруудан амы-тынын камга-лап, кожа чурттарга дээр чоруп турарлар. ЧУРУКТА: Конгондан дескенер Уганданын кызыгарында Аруа дээр хоорайже баар орукта.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Хосталганы камгалаарына белең

ХАНОЙ. (СЭТА). Соңгу Вьетнамда чурттап турар 70 муң муруну-вьетнамдар боо-чепсөөн холунда туткаш, төр-рээм чериниң хосталгазын бол-гаш хамаарышпас чоруун кам-галаары-биле муруну Вьет-намче эеп чоруурунга белең деп, «Нян Зан» солун бижип турар. Ол муруну-вьетнамдар муруну Вьетнамны хостары-нын национал фронтунуң ту-руштарын боттарынын буру-ну-биле деткип турарын-биле ду-гайын болгаш боо-чепсөөн хо-лунда туткаш, оок хүрээле-кинге киреринге боттарынын белекиниң дугайын медегезин.

Фам Ван Донгтун чорутканы

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнам Демократик Республиканын премьер-министри Фам Ван Донг Ханойдан Индонезияга чоруткан деп, ВНА агентидел дындадып турар. Прези-дент Сукарнонун чалаанын Фам Ван Донг Бангун конференция-нын 10 чыл болган өөн байырла-рынга киржир.

ЧАСТЫШКЫН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Кун-Ньонда (муруну Вьетнам) америк шериг баазаында частышкын болган деп, АП-тын корреспондентин Сай-гондан дындадып турар. Ракеталар-лыг адым хааржатар ууткатын-да. Дөрт вертолёттар, ийн чүк ма-шиналары, бир авто чүдүрүчү үрелген.

Частышкыннын чылдааны ам-дымында тодараттырмаан. Иччал-за-даа үрелдеки чорук болган боор деп, эрге-чагыралар карадып турар.

Чаа дээрбечи халдаашкын

ПАРИЖ. (СЭТА). Америк ужал чүтү ВДР-нин деисказарин Лас-тун кызыгарынын районунга чаа дээрбечи халдаашкын кылган. АКШ-тын Сайгонда шериг төлөөлө-чиникин медегелин айтышсаан, Франс Пресс агентиледин коррес-пондентиниң даштын турары-биле адырга, халдаашкыга 21 аме-рик самолёттар киришкен. Нам-Ма хемде суг өртөлгөн болган ВДР-нин муруну-барын чүгүңдө чаагылг оруктарын адып болган болгаш бом-балаан.

Дус чок хлеб-биле

ДЖАКАРТА. (СЭТА). АКШ-тын президентиниң тускай төлөөлөкчи-и ачтын Банкер Джакартадан Сай-гонче ужулуп үнүпкөн.

Индонезия парлаганын дында-дыларын билдинип турары бол-за, Президент Сукарно-биле болгаш Индонезиянын еске-даа куруне ажалдашчылары-биле Банкерин ийн неделада чорудуп келген чугаа-лажыкчыларын түндүк чок бол-ган болгаш ийн чурттарын аразы-га харылзаларда чидип чөрүдээр-ин чаладып шыдаан. Даштын политика талазы-биле чөрүдээр ийн чурттарын аразына хары-заларга дүштүрүп, чорукту улам ылай чидигелдеринге чедирген деп, солуннар демдеген турар.

СЭТА-нын фотохроникасы.

РУБЛЬ БҮРҮЗҮ КҮШ-БИЛЕ АЖЫЛДАП ТУРЗУН!

Совет кижилер СЭП ТК-нын март Пленумунун көдө ажал-ажыл-гын улам ылай хөгжүдериңче ула-дыган шитпирлерин улуг күзөл ханымшыкын-биле уткаан. Күрүне банкызынын чөзүлери айткан программаны боттарынын чугу-гула ужу-дулажып болуп турар. Колхозтарга болгаш совхозтарга бү-дүрүлгени хөгжүдериңче, оларнын кол фондустарын тургузарына бол-гаш көвүдөдириниң шыгж чөзүлери-ни тыпсын турар.

Көдө ажал-ажыл артыларын болгаш совхозтарын ажалдашкын-дымыншыкына хамаарышкан айты-рыларын харылап бээрин СЭТА-нын корреспондентин В. Белева ССРЭ-нин Күрүне Банкызынын баш-таар чериниң даргазы А. А. Поско-новтан дилээн.

— Ам куруне колхозтарга кан-дыг саң-хөө дууламчызын көргү-зүп турарың?

— Чаа беш чыл планын дугуар чуртутун көдө ажал-ажылгына кү-рүне болгаш колхозтар 71 миллиард рубльди кинер ужурап. Ол дээр-ге адалок хой түн-дүр. Дайын сө-лүңдөгү он төс чылдарын иштинде көдө ажал-ажылгы барык ол хи-ре акша-хөргөңилерин кирген турган.

Күрүне колхозтарга ылагыга узун болгаш кыска хуусаалыг чөзүлө-биле сан-хөөнүң улуг дууламчызын иштинде доктаамап көргүзүп турар. Бо чылдын шыгж чөзүлериң чеди мил-лиард ажал рубльге тыпсыртын айткан.

Банкынын кыска хуусаалыг чөзү-лериң, бир эвес ажал-ажылгы-нын акша-хөргөңилери уке үде че-дешпес болза, мындаа бугурулгө чарыгдаларына хергезлээр кылдыр колхозтарга тыпсын турар. Колхоз-тар контрактациянын керөөлөрүн дугуар белекетке организациаларын-дан акша аламызын күрүне банкы-зынын оларга тыпсып турар чөзүлө-лөңиң күселин-биле база ап болур. Авансынын хемчээли колхозтун эконо-

номиязынын байдалында хамаар-жыр болгаш керөөлөрүн дугуар кү-рүнеге саздар продукциянын өртө-нүн 30-ден 40 хуу чедир болурун доктааткан. Бо авансынын, а ол ышакша акша кирипелеринин алаан узун колхозтар колхозчуларын күш-ажылчынын төлөвиринге кирип турар.

Колхозтар кыска хуусаалыг чөзү-лериң өдөткөөнөргөңиң төлөвирин-ге, кыдыр, чаар болган еске-даа материалдарын, бедик сөртүгү үр-елиңерин болгаш минералдыг хем-чи-чилегилерин сазып алырыңа—чангыс есе-биле чугаалаарга, бү-дүрүлгени хөгжүдериңге бүтү-ле эр-гөжөк чугула чүдүдөргө ажаллап турар. Чакы хову ажалчылар, бол-гаш дүжүт ажаал алымыншыкын халдырары-биле минералдыг хем-чи-чилегилерин, нефть, продуктуларын сазып алырыңа, техника сеп-тедигенин төлөвиринге, бугурулгө-лөңиң сонгааралык еске-даа чары-галдарында чөзүлериң хой-хой ажал-ажылгыларга чигелдеп негед-лериң дугуар тыпсын турар.

Эртен чылдын көдө ажал-ажыл артыларын 4706 миллион рубль чөзүлүн болгаш акша авансынын ал-ган, ол болза продукцияны бүтү-рүңгө колхозтарын чылда чары-галынын 38 хууу болур. Мынчалы-к чуртта хову ажалчынын болгаш мал ажалчынын продуктуларын үштүп бир кезинден хойун күрүне рубльдин илелкейип киржилгези-биле бүдүргөн ол. Чылдын бирги чартымында чөзүлү онза улуг ужу-дуулажып болуп турар. Ол үдө кол-хозтар колхозчуларын күш-ажыл-чынын төлөвиринге үнөр чарыгал-дарын база кириштиришкан, бот-тарынын бүдүрүлгө чарыгалдары-нын ортуула-биле 80 хууу чөзүлө-лөңиң күселин-биле дугуар турар.

Көдөдө туугулар чоруп турар. Ол сорулгаларга колхозтар боттарынын үлөшпөс фондустарында хой акша-хөргөңилерин чарыгал турар. Оон аягыда күрүне узун хуусаалыг чаа-

ССРЭ-ниң Курбанкызының Баштаар чериниң даргазы А. А. Посконов чугаалап тур

★ ★ ★ ★ ★

дилерин тыныспышкан, саң-хөөнү узуг дууламчызын оларга көргүзүп турар. Эртен чылдын артыларын капитал чарыгалдарында узун хуу-саалыг чөзүлериң улуг 32 хуу—чеди чылдын эгизинде тургашында дыка хой болган. Колхозтар куру-неден алган акша-хөргөңилерин чартык кезинден хойун бугурулгө оран-савадарын туудуп, дериңирин кирген. Бир эвес тур сезон эгинде акша-хөргөңилери чедипшес болза, кыска хуусаалыг чөзүлүн база не-мей ап болур.

Мынчалык көдөргө күрүениң саң-хөө дууламчызын колхозтарга капитал туугуна иш улуг дөгүм бо-лур кылдыр шак мычтар тургускап. Ол сорулгаларга чөзүлериң мурун-да он беш чыл турганынын орунуга, ам чөзүлү чыл хуусаа-биле тыпсын турар. Узун хуусаалыг саң-хөө ду-уламчызын ажалдашкын дээр кол-хозтар чылда 0,75 хемчээл-биле хуу төлээр. Бо болза ол хире чип-гелдеп чөзүлериң делегей практи-касында кара чангыс үдөгөр-чир-жө болур.

Иччалаа-даа куруениң саң-хөө дууламчызын чамдык ажал-ажыл-гын чөзүлериң ажалдашкын турарын демдегелде чөгүрү. Элеэн та-варыгаларда туугуну четчир тех-ника-экономика барымдаа чокка чо-рулуп турар. Колхозтарда ам дээр-емде ол чокка ажырбайн басып бо-лур объектилерин туугун чорудуп турар боор-дур. А хөдө ажал-ажыл-гын оларга колхозчуларын колхоз-тарга кол фондустарын көпкөй кө-чүрүлгө, Күрүне банкызынын албан черлери акша-хөргөңилерин ажалдашкын база-ла ам-даа чөтпөс хайгарал турар.

Колхозтар узун хуусаалыг чөзүлө-лөңиң 40,6 хуууу техникамын са-лып алырыңа чарыгал турар. Моң мурунда ол чөзүлериң беш чыл хуусаада тыпсын турган болза,

ам есе чыл хуусаада тыпсын турар болган. Колхозтарга сазымын бол-гаш виноградниң озурут, пи-томиңтерин тургуар талазы-биле тыпсыр чөзүлериң хуусааларын уткаан. Тускай эртемчилерге ий-тинип чуртталга бажынарын туудуп турар колхозтарга узун хуусаалыг чөзүлүн тыпсыр чуртуту тур-густунган. Колхозтар аразынын туудуп организациаларына оларнын материал-техниктиг базанын тургу-зарына болгаш алгыларына банкы чөзүлүн көвүдөп турар.

Колхозтарын хой нуруузу күрү-нениң саң-хөө дууламчызын билди-рип ажаллап. Күрүне банкызынын чөзүлериң талазы-биле санажы-галарын ий-шаанда кылтып турар. Илагыга куруне хой өрелг бо-луп, ол өрелер ажал-ажылгы ажал-ды чөрүлүрүлгө бергелдип турар. Экономика талазы-биле копка кол-хозтарын саң-хөө байлалын чиге-лири-биле СЭП ТК-нын март Плену-мун кылды колхозтарга таарымча-лыг ажаллаар арганы бээр төлөө, оларга элеэн саң-хөө чигелдерин тыпсыр эржөк чугула деп сана-ан, оларда мөөнөтлөп өренип (мурунда алган чөзүлериң талазы-биле) элеэн кезин үндүр бижир деп турар. Моң-биле холбаштыр кастагалар акша-хөргөңилерин кол-хозтар боттарынын бүдүрүлгени хөгжүдериңге, материал-техниктиг базанын быгылаарына, ишти фондустарын дождурга болгаш кол-хозчуларын күш-ажылчынын төлө-вирин көвүдөдиринге ажаллап бо-лурлар.

— Совхозтарга болгаш көдө чон-га саң-хөө дууламчызын наңчаар боттарынын турарың?

— Чеди чылдын эгизинден бээр совхоз бүдүрүлгөңгө Курбанкынын чөзүлү салымшыкынары дөт ажал көвүдөп болган 1964 чыл-да

хандырылганын системазын сай-зыраптайдым, контрактациянын керөөлөрүн дугуар авансы тыпсы-рынын практиказын экинжидип, кол-хозтарга болгаш совхозтарга капи-тал салымшыкынары-даа база ол ышакша бугурулгө чарыгалыны-даа талазы-биле чөзүлү тыпсыр об-ъектилерин калбартып, Курбанкынын албан черлериң экономика ажал-чынын деңгелин бедип баа банк контролун күштөлдөп турар деп, аял Посконов чугаалаан.

Анда эгелеш, Күрүне банкымын чуртутун алаң-буру зоналарында элеэн колхозтарын совхозтарын мо-дуулуга таарымштыр банкынын шугу-чөзүлөңгө ийилеринин дугуула кылдыр чорударын, аки болгаш ба-гай ажаллап турар ажал-ажылгыга чөзүлү тыпсыр үдөңдө түс-туугула көөр чурумун боттарында болуп турар. Совхозтарга болгаш колхоз-тарга ол дөт бот-оруга-чарыгал-лыг болур чорутуу негедерин, та-лазы-биле хемчегилерин ССРЭ-нин Сак министрствозу ССРЭ-нин Көдө ажал-ажыл министрствозу-биле ка-ды ажаллап кылтып турар.

Совет кижилер СЭП ТК-нын март Пленумунун шитпирлерин күсүлээр дээр күженишкенин болгаш инициатива-биле ажаллап кирипкен дээрин А. А. Посконов туңгелде чугаалаан. Бо бүтү улусчу улуг ажал-херекте элеэн көрү Курбанкынын организациа-ларына хамаарыш турар. Олар бот-тарынын ажалын доктаамап сайы-раптайдым, колхозтарга болгаш совхозтарга көдө ажал-ажыл бүтү-рүлгөңгөңиң бүтү алырларын өздө-лөңиң үдөңдө—олаарын экономика-нын быгылаарына дууламжыр ужурап.

ШЫНДЫК

1965 ч. апрель 18.

Дыштаныр жүнгө арын

МЕРГЕЖИЛДҮН ЧАМДЫК ЧАЖЫТТАРЫ

Эргим редакция!
Тыма улустун уран чүлү сайырлар, уран чазымырлар чыла бүрүдө сөзү ажалдарыны кылып турар-дыр. Ол ажалга бичин чаштарын соңуургалы база уладалып, ажаа өөрөнкөсү турарлар. Мынчанга мен элзэн каш айтыргыларын тургускаш, оларга харымылап бээрин диледим.

Оржак ИДАМ,
Чөөн-Хемчик районун Төвө-Хая
школазынын күш-ажыл башкысы.

Башкы Идамнын айтыргыларын СССР-ини Чуркутчулар Эвилелинин кезигүүнү, уран чазымырчы Х. К. Тойбу-Хаага таныштырган бис. Оон харымылап мындыг:

1. Ыш материалды кандымын шилдип алаа таарымчалыгы?

Харым: Адам болгон паш ыштарын бүдүк чок чоон дөзүн шилдип алаа чогуру, чүгө дие, ол ыштарда кагыт-кагыт дыралчактар чок, дескилп хомголаарга чараа болур.

2. Ышты ояра болгон хомголап кылларда, кандыг херекселдер херекил?

Харым: Хол хирээни, улуг-биче чидип бичкетер, дүрбүт, агээ кыма-даа билдиптир херекселдер. Ыш-чаарга кымыгынын нарын арга-биле дүрбүт хомголаарда, мындыг херекселди кылып ап болур: шилди со-гоашка хомгур соктааш, шиш-кишкеш шишкеш кааптар, оон хирба чагган паше шилдип талазын чугажаак кылдыр кадырып алыр.

Мындыг херексел-биле хомголаар.

3. Чүлүм дүрүзүн чазап ага-лаар белеңил?

Харым: Мен бодаарымга, бо айтырмга тодаргай харым турбаа. Кижн бүрүз эл-не эки билдир бол-гаш соңуургаар чүвезинин дүрүзүн кылып ага-лаар жуурлут. Чангыс-ла сүмө: мастерлерини ажалын хевээр

өтүнүп болбас, ол чорук чазаныч-чынын сагынтыр, тымык болу-рунга шалтыктыг.

4. Ышты канчаар кургадып алы-рыл?

Харым: Ыштын даамыг тала-зындан кылар чүвезинге дүшүтүр чугажаак чокка кылдыр кескеш, чонгаш, хөлөгө чегре чоруту кур-гадып алыр.

5. Кылган чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

6. Чазан чүлүмү хемчаалы кан-дыг болуру?

Харым: Баштай бичин хемчаалдыг кылгылардан ага-лаар ажитыг.

7. Ыш-биле деңизерге, дашты чоңарынын ыгылы бар бе?

Харым: Ажалгаар херекселдери барык-ла дөмө болур. Чүгө хомго-лаарда бичке-биле хомголаар, а кы-мыг-биле хомголаас. Чонар-даш ба-ла калыг, чымчактыг, узун, доора-лыг болур. Ону барымдаалан шилдип алыр. Караатчы дээр чонар-даштыг иштинде демир тынымас оонак даш-тарыл, оон хомголаары берге болур. Даштын чымчаан шилдип алыры чо-гумчалыг.

8. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

9. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

10. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

11. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

12. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

13. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

14. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

15. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

16. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

17. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

18. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

19. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

20. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

21. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

22. Чүлүмүдү бодуу бе, азы бодуу бе?

Харым: Бодуу бе. Чүгө дие дел-гелге салган турда, улус кымыг-нын бүткөн материалын көр. Бодуу каарга, кымыг чараа апаар дээр болал шын эвес.

СЦЕНАДА СОЛДАТТАР

Красноярск гарнизонунун солдатынын астрала ан-самбист бистин республиканын каймыскалы Кызылга элзэн каш концерттерин көргүсөш. Олардын сөзүгү концерти республиканын кыжү-шун театрдык бол-ган. Алаа көрүкү чоң-даа арбын чымылап.

Солдатынын ансамбли хөйүнү болгон ийн-чагыс-тын ырлары, танымал-биле байлак болган. Хөйдөн В. Мураделинин «Октябрь» деп суралгы операзынан үзүмүнү база «Декабристер» деп операдан ырларын күөстөкөн. Хөйүнү ырларынын күөсөлдөзиге солист Альберт Чаплинский бодунун ыраажы мергежилин көр-гүсөкөн.

Т. САЯН-ООЛ.

МАКТАНЫКЧЫ САЗЫН-ТУТКУУШ

(ТООЛЧУГАШ)

Ону дыңнааш, өгүнү ээзи Ил-бичи ашак илг сүзүгүн Мак-таныхчы Сазын-Туткууш-биле аэр-дей берип-тир. Тудар-тутна-зынын кайызы чорда, Мактаныхчы Сазын-Туткууштун өртөнгөн ку-лактарынын орундан илг бур-найын бээрге, шыдашпайн ушта халыг берип-тир оо.

Оон-на тояч чоруткаш, кымыс-кы долганган Мугулай Узут-Хо-ваганнар амырал: «Бистер кы-мыскалы өжүр дашы, шупту-вус чыгып алган, чалгыныры-мыс-биле чабырыныска өшпөс, хары-даа өскүр, чалгыныры-мыс чагалаарга-ла хуш кылдыр чүбө-дир. А сен бодуу канчаар өжүр сен?» деп айтырганнар.

«Мен бе? Ийн бодуу-биле өжүр таптап каар мен. Эки ко-руп турунар шүбө!» дашы, дүш-те-даа зок хертөөнөйүн бар чы-даар бооп-тур. Четкен дег болза-ла, бир бодун чедирип чорда-ла, кызыл чалымын кодуруп кел-ген, Мактаныхчы Сазын-Тут-кууш хуш деп-тир оо.

Н. ЧҮЛДҮМ.

В. Волчеконун «Час» деп чуруу.

СОВЕТ ЧУРТУМ ООЛДАРЫ

Дээрлерде сыдыс караан часпас адар
Тевор кызыл чадан аткан согун ышкаш,
Кораблыге олурунаш, кызаңнааш дег,
Носмоска чөлөзшөлөгөн, совет оолдар!
Хөглээн чүрээм өткүт ырым,
Көргөн наараа кыпкан одун
Мендилежип уткумарың
Белээ кылдыр тудуп тур мен.
Ан-кудай—онтаргайга
Агаардыа зышп үнгөш,
сугда бел дег.

Коргуш чокка хайгааралдар кылып-кылып,
Кораблыче дедир кирип олурупкан—
Маадыр төлдү Леонвту
Балын дээр бе? Эзи дээр бе?
Олар ажаа энешпестер,
Ону чүгө совет оол дээр!
Ааларың тоолда кирген күзөлдөрин
Аныл-херек демиселге күөсөтөш.
«Нараң-чаны»—чөрдүн хөзөр
Нараңга улуг чыратыны көргүсөтүр.
Хөглээн чүрээм өткүт ырым,
Көргөн наараа кыпкан одун
Мендилежип уткумарың
Белээ кылдыр тудуп тур мен.
Степан САРЫ-ООЛ.

Төрөөн чурт

Ийн кардам өгү болган,
Илг чүрээм ханы болган—
Өскөң төрөөн чөрин ышкаш
Бидүр чырык чүбө-ле чок.
Шокар даштыг шалкын хемнер,
Шоран белик тайга сыннар,
Тараз шыпкан хову шөлдөр
Таан даа ынак нем ышкаш.
Төрөөн чуртка хайыралым,
Төрөл чонга ынакшым—
Чырык чегре чурталгамын
Шынынг, дириг күчүзү-дир.
А. АРАПЧОР.

ҮЛЕГЕР СӨСТЕР

Улус шын—урус чоңда,
Улус үлө—кыжилерде.
Чолууш чурттар ойзе,
Чонунга бараан боор.
Алар-адың—
Ажыл-иште.
Будумелиг кылдыр болза,
Бүгүдөгө сүзгөшөй бээр.
Ажылга дайыкан—
Алысманда будуштуг.
Чалганын база-ла дыкы чок.
Далаш-дууш кымыр, кеби чок.
Товаар, ынал кымыр—кедиз.
Очулдуураа А. БЕГЗИ.

Чүлдүмнүн ээп келгени

1. Абаканан Чүлдүм самолёт-биле ушкан. Авто-бука бодаарга, хөлөзүн аар болза-даа, ынак черин дээрин бединден харап чоруп чедо-боан. «ЗИС» машина чозаачылап турган, чер кырынын орун чеге көрбөзүн дээр оон.

Чүлдүм сонга дүжүгө олуруп алган. Адаанда колхоздарын тараз шөлдөр, репсилери кылгай-ган демир орук станциязы, бүрүдери чаштып кел-ген ак-аг халыктарыг арыг тоза көзүлгөн.

Удаанда (Саян сыны бо келген! Самолёт өрүдөш, мотор даажындан буту боду сирлөй-нип, аткаар сымарлы берги дег чораян. Дагыны бедил ол хире. Самолёт кабиназынын бетинде бедик көргүзөр херекселдин салнары көүдөп-ле орган. Уш мун беш чүе метр текеш, самолёт оожум чайгавышаан, бир дески бедикке ужуп чо-рупкан.

Агаар «артының» кыры ол. Боду көөрге, маши-на орум дам-дүм көстүр. Нат-ла билдир арттары, кудургайлар, төвүнчүлөр, отту-ылаш хааржаа дег бажынылар арай боорда таныттынар... Дээр-ден көөрге, бир яныз чүе-дир ийин.

Созагай талада—көзүлүр-сарыг Эргек тай-га, а мурунда—сүүр баштарыг Арадан сы-ны. Караат дагыларынга дөмөй хөлчөк кынып келген. Кабиназы илг, дунааргай апарган танк иштинге тузчушкунуң динидини ары-зын чораян сагындырып келген... Ала чай-гаар-ла дедип, от-көс ам-даа хып, чалымыш чип келген чүбө дег, чаагында дөстөгөр сорбу-зун сүббөп көргөн...

Катап-ла куду хараан. Шивилигнин кырын ор-та парашюттан халыг береш, адазынын өөнүч чиге баарын орта хонупса дег болган... Ойнал өскөн чиге кара хемн, сарыг диттыг арыгыла-жы, тараз шөлдөр, ийлерде ак-чайт хойлар са-гыжыга кирип келген. Кырган ала-нези та чүңү кылып турал ыныаан... Сиген кээр өй чоокшү-лаан. Кызылга ийн-үш хонгаш-ла чанар.

2. Самолёт ам хоор-сарыг ховуларың, аэрэ-ала шаттарың кыры-биле ужуп чоруп орган. Узут-Хемини суу ыракта кылаш дээн. Таным улуз-уу арын-шырайын көрүп, тыва чугаазын дын-наптарың болдп кээрге, Чүлдүмүнү чүрө дүргө-дө суга берген.

Ыччала-даа аэродромга таным кижизи чок болган. Черле ынааш улус эвээш. Машина, тер-ге-даа көзүлбөс, контора артынга турган чүкү машиназын дүш боор кып каан.

Чолачы моторун кылып турган. Ооргазын көөрге, танымары-даа ышкаш болган. Челе бер-геш, оон арын көр дээр экилишаан:

— Хоорайга чедирин көр сен бе, эжим?—деп айтырган.

— Олуруп алам, че—дээш, чолаачы ковайып келгеш, дерлиг хаваан чени-биле чоткан.

Чүлдүм оон Алексей деп танып кааш, холун сууш мендешкен.

— Чүлдүм ышкыыл. Аттыг чүбө-дир ала. Ка-лын келди? Унүң дыңнааш танывадым, оол—деп, Алексей сааладыр чугаалаан.

Алексей орус-ёзу-биле эжим куспакалтар бо-даан, ыччала-даа Чүлдүмнүн чап-чаа офицер хеви биле бодунун былчак-кара комбинезонун көргөш, сонсап каан:

— Сени база мат кара кылдыр былчактап кат частым, оол.

Чүлдүм гаража дарганың дузалакчызы кыл-дыр ажалдап турда, Алексей оон чолаачыга өө-редип каан чүбө-дир. Сөзүндө фронтуга баргаш, Чүлдүм ол эртемни кончуг таптыг ажылаан.

Олар дайыкка кады үнгөнер, ыччала-даа уда-ваанда ийн чары бергеннер.

— Мынча үр каа чордун, оол? Дириг арткан эрлер шагда-ла чангылап келди чоп—деп, Алек-сей соңуурган. Оон папирозун уштуп аккелгеш, эжнече сугаш:

— Тыртар сен бе?

— Чок. Госпитальга таакпылаарым каапкан мен. Өкпөмдөк оо бузундуу ужулдур чыттым. Алексей машина олурун пөс-биле арыдыр аш-тааш, эжим чалаан. Орук дургаар сааладыр хө-рөп чораян:

— Хоораймыс өзүп барган ийин, оол! Бездэр кайы хире үнө берген-дир, көрдөн. Узут-Хемини ол талазын база эөлөп кирипкен бис... А маши-налар база көүдөш. Узут септеге заводу тудар деп тур бис. Оруктары дескилп турар... А чо-нуң көүдөшүн каячаар сен, шаанда бис чоруп туруушта турганындан үш-даа катап арбыдаан улус бо.

Ленин кудумчууна Кудерек эжини бажыны-нын дүжүгө Чүлдүм машинадан дүшүп калган.

— Маңаа чурттаар сен бе, ачан сугже чанар сен бе?—деп, Алексей чарып тура айтырган.

— Маңаа үр болбас боор мен. Аалымдан үгө-ле алды чыл бодум. Чангыскалар хөлчөк. Багай улузун та канчыл турар чүбө.

— А-дыр, Чүлдүм, мээң адрезим бижил а-ла. Чаа бажын алдым. Чүкү соорутум чадавас, аалымга чедирип каар мен.

— Четтирдим, Алеша.

Кудеректин бажыны шөөчалыг болган. «Ажыл-дап турар эр-дир он» деп бодааш, өөрөңи чораян школазын көр даш, басып чорупкан. Чалын шааның чырытканы, эртем-биле-биле байыткан ынак школазы бо-ла болгай! Штукатурлап, чу-гайлап, септеп, кааптап каан, сактымыннардын доюлдуруп, улам артын аларган турган. Фрон-туга кыска дышта кырып-назылаан багай авы-зын, школазын, эш-өөрүн бо-ла сактып көр-дүр ийик... Херим иштинде теректеринг бирээзин Чүлдүм үш-дугаарга тургаш, Кудерек-биле кады тараан. Ам дээрге кады өскөн, сыйры бүрүлөргө адыр бодуу агыа берген турган. Салтын хадым-ра,

3. — Тыртар сен бе?

— Чок. Госпитальга таакпылаарым каапкан мен. Өкпөмдөк оо бузундуу ужулдур чыттым. Алексей машина олурун пөс-биле арыдыр аш-тааш, эжим чалаан. Орук дургаар сааладыр хө-рөп чораян:

— Хоораймыс өзүп барган ийин, оол! Бездэр кайы хире үнө берген-дир, көрдөн. Узут-Хемини ол талазын база эөлөп кирипкен бис... А маши-налар база көүдөш. Узут септеге заводу тудар деп тур бис. Оруктары дескилп турар... А чо-нуң көүдөшүн каячаар сен, шаанда бис чоруп туруушта турганындан үш-даа катап арбыдаан улус бо.

Ленин кудумчууна Кудерек эжини бажыны-нын дүжүгө Чүлдүм машинадан дүшүп калган.

— Маңаа чурттаар сен бе, ачан сугже чанар сен бе?—деп, Алексей чарып тура айтырган.

— Маңаа үр болбас боор мен. Аалымдан үгө-ле алды чыл бодум. Чангыскалар хөлчөк. Багай улузун та канчыл турар чүбө.

— А-дыр, Чүлдүм, мээң адрезим бижил а-ла. Чаа бажын алдым. Чүкү соорутум чадавас, аалымга чедирип каар мен.

— Четтирдим, Алеша.

Кудеректин бажыны шөөчалыг болган. «Ажыл-дап турар эр-дир он» деп бодааш, өөрөңи чораян школазын көр даш, басып чорупкан. Чалын шааның чырытканы, эртем-биле-биле байыткан ынак школазы бо-ла болгай! Штукатурлап, чу-гайлап, септеп, кааптап каан, сактымыннардын доюлдуруп, улам артын аларган турган. Фрон-туга кыска дышта кырып-назылаан багай авы-зын, школазын, эш-өөрүн бо-ла сактып көр-дүр ийик... Херим иштинде теректеринг бирээзин Чүлдүм үш-дугаарга тургаш, Кудерек-биле кады тараан. Ам дээрге кады өскөн, сыйры бүрүлөргө адыр бодуу агыа берген турган. Салтын хадым-ра,

4. — Тыртар сен бе?

— Чок. Госпитальга таакпылаарым каапкан мен. Өкпөмдөк оо бузундуу ужулдур чыттым. Алексей машина олурун пөс-биле арыдыр аш-тааш, эжим чалаан. Орук дургаар сааладыр хө-рөп чораян:

— Хоораймыс өзүп барган ийин, оол! Бездэр кайы хире үнө берген-дир, көрдөн. Узут-Хемини ол талазын база эөлөп кирипкен бис... А маши-налар база көүдөш. Узут септеге заводу тудар деп тур бис. Оруктары дескилп турар... А чо-нуң көүдөшүн каячаар сен, шаанда бис чоруп туруушта турганындан үш-даа катап арбыдаан улус бо.

Ленин кудумчууна Кудерек эжини бажыны-нын дүжүгө Чүлдүм машинадан дүшүп калган.

— Маңаа чурттаар сен бе, ачан сугже чанар сен бе?—деп, Алексей чарып тура айтырган.

— Маңаа үр болбас боор мен. Аалымдан үгө-ле алды чыл бодум. Чангыскалар хөлчөк. Багай улузун та канчыл турар чүбө.

— А-дыр, Чүлдүм, мээң адрезим бижил а-ла. Чаа бажын алдым. Чүкү соорутум чадавас, аалымга чедирип каар мен.

— Четтирдим, Алеша.

Кудеректин бажыны шөөчалыг болган. «Ажыл-дап турар эр-дир он» деп бодааш, өөрөңи чораян школазын көр даш, басып чорупкан. Чалын шааның чырытканы, эртем-биле-биле байыткан ынак школазы бо-ла болгай! Штукатурлап, чу-гайлап, септеп, кааптап каан, сактымыннардын доюлдуруп, улам артын аларган турган. Фрон-туга кыска дышта кырып-назылаан багай авы-зын, школазын, эш-өөрүн бо-ла сактып көр-дүр ийик... Херим иштинде теректеринг бирээзин Чүлдүм үш-дугаарга тургаш, Кудерек-биле кады тараан. Ам дээрге кады өскөн, сыйры бүрүлөргө адыр бодуу агыа берген турган. Салтын хадым-ра,